

مروری بر تحول مفهوم انقلاب طی چهار دهه اخیر

مهرداد وهابی (استاد اقتصاد در دانشگاه سوربن شمالی و پژوهشگر چپ)

بخش اول: شنبه ۱۳ فوریه ساعت ۱۸/۳۰

بخش دوم: شنبه ۲۰ فوریه ۱۸/۳۰

اتاق پالتاکی:

کانون کنشگران دموکرات و سوسیالیست هانوفر

Kanoone koneshgaran-Hannover,asia and pacific_Iran

امروزه برخلاف دوران پیش از انقلاب بهمن، گفتمان انقلابی در میان بخش غالب اپوزیسیون ایرانی جمهوری اسلامی چه در خارج و چه در داخل کشور مضمون تلقی میشود. این رویگردانی از مفهوم انقلاب بالاخص در چهار دهه ی اخیر با بروز 'انقلابهای اسلامی' در ایران و افغانستان در ۱۹۷۹ و نیز پسماندهای فروپاشی دیوار برلین در ۱۹۸۹ و سپس 'انقلابهای رنگی' رواج یافته است. حتی آن بخش از اصلاح طلبان دیروز و برخی از جریانات چپ که اکنون به سترونی مشی اصلاح طلبی معترفند، ترجیح میدهند با جانبداری از 'تحول طلبی' بر فاصله گذاری خود از مشی انقلابی تاکید بگذارند. در حالی که مفاهیمی همچون 'تحول طلبی' و 'اصقلابی (Refolution)' در دستگاه فکری این بخش از اپوزیسیون نقش محوری یافته است، اصطلاحات مرسوم میان پژوهشگران علوم سیاسی وتاریخ در بررسی این تحولات نظیر 'انقلابهای غیر خشونت آمیز'، 'انقلابهای مذاکره شده (Negotiated revolution)' و هر اصطلاح دیگری که مضربی از 'انقلاب' داشته باشد، یکسره نادیده گرفته میشود.

گفتار کنونی سه هدف را دنبال میکند. نخست آن که تلاش خواهیم کرد به اجمال حوزه ی مطالعات آکادمیک بین رشته ای پیرامون انقلاب را طی قرن بیستم معرفی نمایم و ضمن دوره بندی تئوریهای انقلابی در این قرن، پیرامون تحولات اخیر آن طی چهاردهه ی اخیر که به 'نسلهای سوم و چهارم تئوریهای انقلابی' موسومند درنگ کنم و این موضوع را واکاوی کنم که آیا مفاهیمی همچون 'تحول طلبی' و 'اصقلابی' بدیل نظری موجه ای برای مفهوم انقلاب محسوب میشوند؟

دوم آن که با مقایسه عصر انقلابات بزرگ طی دو قرن ۱۷۸۹-۱۹۸۹ با موجهای انقلابی متاخر در سالهای ۱۹۷۹، ۱۹۸۹، و بهار عربی ۲۰۱۱ نشان دهم که چگونه مفهوم انقلاب نیز نظیر همه پدیده های اجتماعی در طول تاریخ متحول شده است. با ظهور اسلام سیاسی و انقلابهای رنگی، انقلاب از انحصار انقلابیون چپ دموکرات و سوسیالیست خارج شده، منادیان تازه ای یافته است که از آن نه در جهت بنای نظم اجتماعی و سیاسی نوین بلکه به عنوان ابزاری در جهت گسترش نظام موجود لیبرال دموکراسی و یا استقرار اقتدارگرایی اسلامی استفاده میکنند. این امر چه تاثیری بر تحول مفهوم انقلاب داشته است؟

سرانجام در پرتو انقلاب بهمن به بازبینی مفهوم 'انقلاب اسلامی' باز خواهیم گشت و جایگاه آن را در قیاس با انقلابهای بزرگ اجتماعی مورد پرسش قرار خواهیم داد. سپس این پرسش را مطرح خواهیم ساخت که آیا مفهوم انقلاب همچنان برای تحول بنیادین نظام جمهوری اسلامی موضوعیت خود را حفظ کرده است؟

مقالات فارسی و انگلیسی سخنران در این حوزه

مهرداد وهابی و ناصر مهاجر، از اصلاحات تا براندازی: تنگناها و چشم اندازها، نشر نقطه، بهار ۱۳۸۳/۲۰۰۴.
مهرداد وهابی، «بحران نظام جمهوری اسلامی: بازسازی یا فروپاشی»، نشریه آرش، بازتکثیر در تارنمای عصرنو، ۱۸ ماه مه ۲۰۱۰

Vahabi Mehrdad, Batifoulier Philippe, and Da Silva Nicolas, 2020, "The Political Economy of Revolution and Institutional Change: The Elite and Mass Revolutions", Revue d'Economie Politique, vol. 130, No. 6, pp. 855-889.

Vahabi M., 2019, "Socialism and Kornai's revolutionary perspective", Public Choice, <https://doi.org/10.1007/s11127-019-00720-5>

Vahabi Mehrdad and Mohajer Nasser, 2011, "Islamic republic of Iran and Its Opposition", Comparative Studies of South Asia, Africa and the Middle East, vol. 31, n°. 1, pp. 110-119.